

Branschvägledning

för hanteringen av utmaningar i den offentligt upphandlade icke platsbokade kollektivtrafiken med anledning av covid-19

2020-12-14

Branschvägledning för hanteringen av utmaningar i den offentligt upphandlade icke platsbokade kollektivtrafiken med anledning av covid-19

1. Bakgrund

Detta dokument är framtaget av Svensk Kollektivtrafik, branschföreningen för landets regionala kollektivtrafikmyndigheter (RKM) och länstrafikbolag i samråd med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR).

Syftet med dokumentet är att ge stöd till de regionala kollektivtrafikmyndigheterna och andra berörda aktörer för hanteringen av utmaningar i den offentligt upphandlade icke platsbokade kollektivtrafiken med anledning av covid-19 samt nå en någorlunda enhetlig hantering över hela landet. Dokumentet är en utgångspunkt för planering och inriktning, inte ett dokument för utfallsuppföljning. Branschvägledningen kommer att uppdateras när ny kunskap och nya erfarenheter tillkommer. Dokumentet är en vägledning och inte en bindande föreskrift.

Från och med den 14 december 2020 har Folkhälsomyndigheten uppdaterat sina olika allmänna råd för kollektivtrafik med och utan möjlighet att boka plats. Detta dokument hanterar den lokala och regionala kollektivtrafiken där det inte finns möjlighet till platsbokning. Dokumentet är en uppdatering av version 1 från 13 augusti 2020 men inga betydande ändringar har gjorts i innehållet i förhållande till den tidigare versionen. Dokumentet utgår från Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2020:12) om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19.

Folkhälsomyndighetens allmänna råd HSLF-FS 2020:12 under rubriken "Personligt ansvar" anger att man bör undvika att resa med sådan kollektivtrafik och sådana allmänna färdmedel där det inte går att boka en plats. I råden framgår det tydligt att resenärer ska hålla avstånd till varandra och följa anvisningar i kollektivtrafiken och i andra allmänna färdmedel. Det framgår även att alla bör gå, cykla eller använda andra alternativa färdmedel om det är möjligt. De delar av de allmänna råden som specifikt avser verksamheternas ansvar för kollektivtrafik och allmänna färdmedel innebär att verksamheterna bör:

- 1) se till att trafiken kan köras i den omfattning som behövs för att minska risken för trängsel
- 2) begränsa antalet passagerare per fordon, och
- 3) informera sina passagerare om hur de kan minska risken för smittspridning.

2. Förutsättningar

Kollektivtrafiken i Sverige bedrivs på många platser med upprätthållande av normala trafikvolym, i synnerhet i rusningstid, trots att resandet och därmed intäkterna mer eller mindre halverats. Detta görs för att kunna tillgodose det allmänna rådet att minska risken för trängsel. En förutsättning för att kunna bibehålla denna trafikvolym är att RKM erhåller full kostnadstäckning från staten eftersom biljettintäkterna från resenärerna har minskat dramatiskt.

RKM och trafikföretagen rör inte över hur många som söker sig till kollektivtrafiken. Här har Folkhälsomyndigheten och andra aktörer såsom kommuner, skolor och arbetsgivare en central roll i sin styrning genom riktlinjer och föreskrifter. Än svårare att minska risken för trängsel blir det när gymnasier och högskolor inte arbetar på distans.

Det kommer därför att krävas fortsatt omfattande och fortlöpande informationsinsatser och stöd från övriga samhället, bl.a. Folkhälsomyndigheten, MSB, kommuner, skolor och arbetsgivare, för att hålla resandet på en tillräckligt låg nivå för att undvika trängsel. Det vill säga, som en förutsättning gäller att RKM som ansvarar för kollektivtrafiken, för att klara sitt uppdrag har stora förväntningar på andra myndigheter och aktörer. Alla måste följa rekommendationer etc. och utföra sina åtaganden för att kollektivtrafiken ska kunna fungera.

För att prioritera kapaciteten dit den behövs som bäst kan det bli aktuellt för RKM i samverkan med de kontrakterade operatörerna att ta beslut om att dra in, lägga ned eller styra om i trafikutbud för att kunna leva upp till ambitionerna om minskad trängsel.

3. Det här gör vi som bransch för att hantera utmaningarna under pandemin

- **Analyserar och följer resandeflödet över trafikdygnet och baserat på målgrupper när så är relevant och ändamålsenligt**

⇒ *Hur många skolelever, ungdom, vuxen och seniorer reser på linjen eller i området?*

⇒ *Skapa en bild av när trängsel uppstår med hjälp av mätningar och observationer*

- **Vid behov planerar om, på kort och längre sikt**

⇒ *Förstärk avgångar där så är möjligt.*

⇒ *Analysera om det går det att lägga om linjer, eller del av linjer, och om det tillfälligt går att lägga ner linjer, eller del av linjer, med lågt resande och fördela om resurserna till stråk med högre risk för trängsel.*

- **Information till personalen i samverkan med trafikföretagen som har arbetsgivaransvar**

⇒ *Vid vissa situationer, t ex nattetid eller sista avgången för dagen, bör sunt förnuft tillämpas så att det inte uppstår andra risker för resenären om resande ej medges pga trängsel.*

⇒ *Särskild hänsyn behöver tas till barn som reser utan vuxet sällskap.*

- **Information och anvisningar till resenärer, t.ex.**

⇒ *Om gällande regelverk, riktlinjer från Folkhälsomyndigheten m m*

⇒ *Skyltar, markeringar i golvet*

- ⇒ Information i högtalare och från personal på plats och ombord på fordonen
- ⇒ Information i reseplanerare, vid biljettförsäljning m.m.
- ⇒ Nyttja bussarnas destinationsskyltar med rörlig information vid ankomst till hållplats
- ⇒ Informera resenärerna om att planera sin resa och vara ute i god tid samt att restriktionerna innebär att man kan behöva vänta på nästa avgång.
- ⇒ Där det är möjligt kommunicera var det finns risk för trängsel så att resenärerna kan planera nödvändiga resor till avgångar där det är mindre risk för trängsel.

4. Kriterier för trängsel

Kunskap om hur smitta sprids är en kontinuerlig lärandeprocess som behöver intensifieras framöver. Ansvarig för detta arbete är Folkhälsomyndigheten, vilket branschen följer löpande.

Folkhälsomyndigheten har inte angivit några restriktioner eller rekommendationer med avseende på antal passagerare per fordon/yta och om denna yta i så fall ska prioritera särskilda resebehov.

RKM:s planeringsinriktning för den icke platsbokade kollektivtrafiken är därför att kontinuerligt se över beläggningen och justera utbudet så långt det är möjligt. Det kan innebära att RKM tillfälligt flyttar linjer/turer från ett ställe till ett annat där det bättre behövs. RKM publicerar också där så är möjligt information så resenärerna kan planera sin resa där det inte är trängsel.

En enhetlig definition på trängsel för kollektivtrafikens alla trafikslag är svår att efterleva. I praktiken är det inte möjligt för kollektivtrafikföretagens personal att vid var tid övervaka antalet passagerare i fordonen eller på en station. Resenärer som känner obehag bör själv ta beslut att stiga av fordonet om man upplever att det är för trångt eller vänta på nästa tur.

5. Munskydd

För att minska risken för smitta måste alla resenärer ta ett eget ansvar och följa Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd, t.ex. endast reser när man helt frisk och att hålla avstånd.

Branschen har ingen invändning mot att resenärerna för att öka sin personliga trygghetskänsla använder egna munskydd. Ett formaliserat regelverk kring munskydd från branschens sida bygger dock på att Folkhälsomyndigheten uttryckligen stödjer det eller att ett formellt krav på munskydd i kollektivtrafiken kommer från Folkhälsomyndigheten.

Denna vägledning gäller tillsvidare, dock längst till och med 2021-06-30.